

I VÄNTAN

9.6 1944.

DEN så länge väntade och debatterade invasionen på Europas fastland har äntligen tagit sin början. På sina håll var man kanske fortfarande böjd att betvivla, att den över huvud taget skulle äga rum. Naturligtvis kan det med visst fog sägas, att redan själva hotet om en invasion har fyllt den viktiga uppgiften att beröva tyskarna ett mycket stort antal så gott som outhärliga divisioner på östfronten. Det kunde därför kanske ha tätt sig tryggare för västmakternas generalstabar att nöja sig med att sålunda passivt fylla sin del i den gemensamma krigföringen och undvika den dock alltjämt aktuella risken att med till stor del oprövade och snabbutbildade trupper, kommenderade av officerare i samma predikament — detta gäller särskilt amerikanarna — misslyckas i det stora provet. Ett bakslag skulle kunna åstadkomma en fullständig omvälvning av det psykologiska läget både i Tyskland och i de egna länderna.

Härmed må nu vara hur som helst. Det förefaller likväl, som om man på engelskt och amerikanskt håll hade drivit nervkriget alltför långt för att mycket längre kunna stå med gevär för fot utan att därigenom åstadkomma stora psykologiska skadeverkningar hos den egna opinionen liksom hos den neutrala. Det måste i alla händelser konstateras, att överraskningsmomentet tack vare en skickligt doserad propaganda blivit väl tillvarataget och att förberedelserna, såvitt man hittills vågar bedöma dem, göra ett mycket imponerande intryck. De än så länge ingångna underrättelserna tillåta ingen bestämd mening om den pågående operationens utsikter att lyckas. Ej heller är det ännu möjligt att avgöra, om vad vi se är själva huvudslaget eller blott den första av flera stötar mot Atlantvallen. Det finns i alla händelser goda skäl att hålla klart för sig, att det ingalunda är uteslutet, att ett nytt landstigningsförsök kan äga rum i vår egen omedelbara närhet, helst väl då i Danmark. I så fall komma vi att löpa risker, lika stora som de, som vi utstodo på våren och försommaren 1940. Den växande fredsmentaliteten i Sverige med dess olika symtom på politikens och försörjningens områden har tyvärr föga att göra med den verklighet, som omger oss på alla sidor, och om vars

beskaffenhet vi annars nyss fått fullgoda vittnesbörd i de tyska kartfynden och i den amerikanska pressens hänsynslösa ton i kul-lagerfrågan. Den sistnämnda erinrar i själva verket ej så litet om en del tyska tongångar under 1940 och 1941. Likheten är, i ett ur nationell synpunkt förödmjukande avseende, även såtillvida fullständig, som G. H. T. funnit lämpligt att nu gentemot sitt eget land spela en roll av samma art som då för tiden de svenska nazisterna och deras medlöpare.

Det kan inte bestridas att läget för de allierade ytterligare väsentligt förbättrats sedan årsskiftet. Framför allt ha de ryska framgångarna på östfronten trots det svåra väglaget fortsatt långt fram på våren och skapat ett för tyskarna ytterst farligt läge. Minst gäller detta frontens centrala del från Rokitnoträskan upp till Düna, där tyskarna i huvudsak hållit sina ställningar trots hårda påfrestningar, särskilt i trakten av Vitebsk. Längre norrut ha däremot Lovatlinjen och hela Ingermanland gått förlorade. Men till världsoptionens överraskning lyckades man hålla Narovalinjen och därmed åtminstone t. v. bevara Estland och Lettland från ett öde, som av flertalet bland deras befolkning torde betraktas som ännu värre än t. o. m. den tyska ockupationen. De stora olyckorna ha emellertid träffat den tyska härledningen i söder. Hela återstoden av Ukraina och stora delar av Bessarabien ha gått förlorade. Vid Ungerns nordgräns är det viktiga Tatarpasset i överhängande fara; Prut och Sereth ha passerats i sina övre lopp; det egentliga Rumänien ligger i frontlinjen, ehuru tyskarna alltjämt hålla nedre Dnjestr. Den relativa stridspaus, som fyllt den sista månaden, synes nu stå inför sin avslutning. Därmed blir faran akut för en eller flera av Rumänien, Ungern, Polen och Baltikum, alla redan förut så fruktansvärt hemsökta av ödet under de senaste fem åren. Att den tyska armén i längden skulle förmå hålla hela sin nuvarande front i öster samtidigt med att den kämpar för livet i väster och söder, förefaller föga sannolikt.

Vid sidan av den ryska offensiven har den alltmera intensifierade engelsk-amerikanska bombningen av Tyskland och de ockuperade områdena i väster varit krigets dominerande drag under våren. Hur stora skadorna ha varit, är väl än så länge omöjligt att avgöra, men att de på många håll, bl. a. i Berlin, varit fruktansvärda, är höjt över varje tvivel. Att det tyska flygvapnet numera är mycket underlägset, är likaledes klart. Detta utesluter naturligtvis inte, att rätt avsevärda tyska flygstyrkor ännu kunna finnas i reserv att sätta in mot invasionsstyrkorna. Att det tyska jaktflyget

vid många av de senaste veckornas allierade luftangrepp helt och hållet lyst med sin frånvaro, är emellertid ett viktigt vittnesbörd om hur sträng sparsamhet som nu måste iakttagas med det vapen, som 1940—41 vann så många av Hitlers segrar. Under tiden närmast före landstigningen i Normandie har av naturliga skäl den allierade bombningen mer än förut koncentrerats på de ockuperade områdena och särskilt deras kommunikationsnät.

Om man till det redan sagda lägger, att på sistone Italienfronten, de allierades sorgebarn under hösten och vintern, äntligen har kommit i hastig rörelse norrut, samt att den japanska underlägsenheten i Stilla havet numera är ganska klart markerad, är det tydligt, hur läget i stort utvecklat sig i en riktning, som ur axelmakternas synpunkt på längre sikt knappast kan betecknas som annat än katastrofal. Det är knappast något annat än två ting, som numera skulle kunna rädda Tredje riket från ett totalt nederlag, sannolikt före utgången av 1945. Det ena skulle vara invasionens klara misslyckande, vilket kanske skulle dämpa stridslusten i England och Amerika och ge Hitler tillfälle att än en gång koncentrera sig till en avgörande stöt österut. Det andra åter vore den stora koalitionen splittring och en därav följande separatfred.

Vad som vid sidan av de allierades allt tydligare militära överlägsenhet framför allt har satt sin prägel på det sista halvåret, har varit förändringen av maktbalansen inom den stora koalitionen själv eller, mera konkret uttryckt, västmakternas svaghet och Rysslands styrka. Delvis har denna utveckling naturligtvis varit en direkt följd av det militära händelseförloppet, av ryssarnas märkliga framgångar och av anglosaxarnas länge nästan lika märkliga oförmåga att fullfölja sina stora segrar i Medelhavsområdet. Men man har därjämte det intrycket — som på längre sikt kanske är viktigare — att det föreligger en tydlig motsats mellan en skicklig och målmedveten rysk utrikesledning och en engelsk-amerikansk, som ofta synes den underlägsen. Steg för steg ha västmakterna i en rad viktiga frågor manövrerat ut ur positioner, som för något år sedan tycktes vara mycket starka. Balkan förefaller — måhända med undantag för Grekland — reserverat åt Ryssland och dess protegé eller bulvan Tito. Med Italien och de Gaulle synes Stalin ha vida bättre utsikter att nå goda förbindelser än Churchill eller Roosevelt. Chanserna för att se det marterade Polen återuppstå i annan form än som ett slags ryskt generalguvernement — självfallet under en annan beteckning — i stället för som ett tyskt förefalla allt mindre. Endast den, som helt ställt sitt

förnuft under trons lydnad, kan däri gärna skönja någon nämnvärd förbättring för det folk, för vars skull England för snart fem år sedan gick i krig. I fråga om Baltikum och även Finland synas Atlantchartans bestämmelser numera ha förlorat varje innebörd. Och det är karakteristiskt för utvecklingens hastighet och för de proklamerade principernas ringa betydelse i jämförelse med rancunernas, att en stor del även av den svenska opinionen förefaller benägen att utan vidare acceptera detta som ett klart och egentligen knappast särdeles oroväckande faktum. Vissa svenska pressreaktioner under Paasikivis förhandlingar och de därmed sammanhängande överläggningarna i Helsingfors voro utomordentligt litet hedersamma och ha fått sin rätta relief i de ryska villkor, som överlämnades i Moskva. Att en finsk fred är i högsta grad önskvärd och att tyvärr den finska diplomatin sannolikt var mycket sent ute, är en annan sak.

Om man till allt det sagda lägger de bestämda uppgifterna från London och U. S. A., att den ryska armén skall få ockupera Tyskland ända fram till Elbe, med allt vad detta kan innebära, kan det svårligen bestridas, att konturerna framträda av ett Stalinvälde, som knappast står tillbaka för Napoleons och Hitlers under deras välmaktsdagar. Man har svårt att tänka sig, att detta var vad den engelska opinionen väntade som sina mödors lön under de heroiska månaderna 1940 och 1941.

Ingen kan gärna förneka, att det i bokstavlig mening varit av livsviktig betydelse för Europas, ja kanske för hela världens folk, att det tyska försöket att upprätta ett universellt tvångsherradöme slogs tillbaka. Men detta borde ej få skymma ögonen, åtminstone ej på de neutrala, för det faktum, att det artar sig till en annan mycket allvarlig rubbning av den europeiska jämvikten och att kriget numera förlorat den korstågskaraktär, som det onekligen i viss mening hade för några år sedan. Det har, som Winston Churchill antydde i sitt senaste mästerliga och alltigenom realpolitiska stora tal, övergått till en vanlig maktkamp, dels mellan två stora koalitioner, dels inom den av dessa, som synes stå i begrepp att hemföra segern. Spörjer man efter de mindre folkens rätt och efter de moraliska och humana värden, som 1940 svävade i så dödlig fara, då kan man tyvärr knappast svara annat än att ur den synpunkten ljusningen vid synranden ej ter sig alltför omfattande eller löftesrik.